

Adresse Fossveien 24
0551 Oslo
Norge

Telefon (+47) 22 99 55 00

Post Postboks 6853
St. Olavs plass
N-0130

Faktura Postboks 386
Alnabru
0614 Oslo

Org.no. 977027233
Giro 8276 0100265

Therese Frisk
Tystnad

MFA
Kunstakademiet 2017

KHIODA
Kunsthøgskolen i Oslo,
Digitalt Arkiv

www.khioda.no
khioda@khio.no

Publikasjoner som arkiveres/publiseres i KHIODA reguleres av Lov om opphavsrett til åndsverk.

Opphavsmannen beholder opphavsretten til materialet i KHIODA, men gir brukerne tillatelse til å sitere fra verket, samt videreformidle det til andre, i henhold til åndsverkslovens regler. En forutsetning er at navn på utgiver og opphavsmann angis.

Kommersiell bruk av verket er ikke tillatt uten etter skriftlig avtale med opphavsmannen.

MA graduation essay 2017

Therese Frisk
Tystnad

Bild vänster: Morgan Ohara höger: Edson Zamphrona

Vad är och vad definierar komposition?

Det tog tid att hitta en lösning i hur jag skulle förhålla mig till kompositionen, jag visste inte på vilket sett eller håll jag skulle angripa det som medium. Det var viktigt att hitta en professionell lösning där det inte skulle bli allt för tydligt hur okunnig jag var inom området. Jag började med att undersöka en abstrakt ingång. Edson Zamphrona, Katherine Young och Jonathan Zorn, Morgan Ohara, Rene Mogensen är alla kompositörer jag tycker gjort intressanta kompositioner på ett abstrakt/alternativt tillvägagångsätt, men som från början hade en grundläggande kunskap av komposition och därmed en plattform att stå på till skillnad från mig.

Genom korta ljudsekvenser på några sekunder vardera, som jag spelade in runt omkring min ateljé, försökte jag definiera det jag hörde i form av små målningar. Varje målning/komposition var cirka 3-4 kvadratcentimeter. Till att börja med använde jag olika färger men upptäckte att det tog för lång tid att välja färg. Då ljudsekvenserna bara var några sekunder fanns det inte tid att välja eller byta färg emellan. Jag övergick till att bestämma mig för en färg, svart. Det finns personer som hör i färger men jag tillhör inte en av dem.

Jag kan inte svara varför exakt jag inte kände att detta fungerade som metod men jag tror det beror på att det inte var tillräckligt tydligt för mig vad varje komposition representerade. Jag skulle inte kunna ge korrekta direktiv till en sångare som rättfärdigar den ursprungliga ljudinspelningen.

Under en workshop jag deltog i skrev jag en text om de ljud jag hörde i vardagen när det var tyst och stilla runt omkring mig. De ljud som bröt in i tystnaden letade sig in i mitt öra, dessa ljud var lättare för mig att sortera ut och det var då jag kunde öppna upp öronen för att höra och kunna beskriva ljuden.

Ur text, Translation of Silence and Not Silence, workshop ”Tracks” 2015.

Water is pouring down in a shower. I hear the water flushing down into the drain. The water hits the plastic surface extra hard sometimes, like it does with long hair when pulling the hands through the hair to rinse shampoo and hair conditioner. I hear more than one person coming up the stairs in the stairwell and at least one of them has high, hard heels. They are talking, but I can only hear fragments of their voices, like they are trying to not speak too loud to disturb neighbors, probably they have been drinking. The sound of them is fading while they disappear upstairs. A door opens and closes with a creaking sound that follows the door back and forth. Another wooden door creaks in the hallway. The water is pouring down, it stops, plastic items move around, a body moves around inside the plastic shower cabin. Water starts to pour again. A door opens.

Ljud i tystnad var något jag ville fortsätta att utforska och koncentrerade mig till endast ljud i mitt rum. Det var där jag lyssnade mest, när jag var avslappnad innan jag somnade och när jag vaknade igen. Jag ställde mikrofonerna och ljudupptagaren på en hylla vid mina fötter och försökte spela in regelbundet.

Instruktion för ljudinspelning

Endast inspelning i mitt rum. Lyssna i hörlurar medan ljudet spelas in. Vara närvarande under ljudinspelningen då min egen kropp är en del av ljuden. Inspe­ling pågår när ingen person är i rörelse i samma lägenhet som jag själv befinner mig i.

Ljudinspelning

Jag ligger på rygg i loft-sängen. Rummet är litet, bara sju kvadratmeter men takhöjden är drygt fyra meter högt vilket gör att rummet känns något rymligare. Det finns ett fönster i mitt rum som vetter mot innergården vilket innebär att jag slipper ljud från trafik och människor.

Huvudet ligger lite knöligt mot kudden och jag försöker rätta till ställningen så att det känns lite mer bekvämt. Täcket är nedhasat en bit på kroppen för att det skrapande ljudet mot kropp och tyg och tyg mot tyg inte skall ta över ljudbilden. Ljudupptagaren ligger bredvid mig på madrassen vid min vänstra axel och två kablar är inkopplade i ljudupptagaren. De slingrar ut över sängen, över magen och utmynnar i två mikrofoner som sitter fast på ett litet mikrofonstativ som jag kan hålla i ena handen. Genom hörlurar hör jag ljudet som mikrofonerna tar upp. Det är som att gå in i en annan värld, en annan typ av ljud och volymen är uppskruvad för att jag skall fånga upp den lilla aktivitet som pågår. Det är en närvaro av min egen kropp. Andningarna, magen som molar och bubblar, huden, håret. Jag försöker vara så tyst jag kan. I handen håller jag mikrofonstativet med två stycken mikrofoner inkopplade, jag stäcker upp armen så jag skall komma närmare taket för att ta upp ljudet på andra sidan. Blodet rinner ned och efter en stund sticker det lite i armen, den domnar av, men jag vill inte flytta på den för då kommer jag låta för mycket. Jag ligger kvar, lyssnar till ljuden i tystnaden som inte längre känns tyst.

Hur tar sig tystnad uttryck i olika sammanhang?

tystnad.

Besvärande tystnad.

Absolut (fullkomlig) tystnad.

Förbigå med tystnad.

Kuslig tystnad.

Stillhet.

Tysta platser.

Tyst minut.

Pacificering.

Absolut tystnad. Det jag genast tänker på är ett rum utan eko, de kallas *Anechoic chamber*. Dessa kammare/rum har isolerats från ljud utifrån, är totalt fritt från eko inuti och är gjorda för att skapa absolut tystnad. När du går in i ett rum som är byggt för total tystnad så kommer örat sända ut egna signaler som kan skapa egna ljud. Först, total tystnad, du hör ingenting. Efter ett tag hör du ljudet av din kropp, ditt hjärta slår, blodet pumpas genom venerna. Vissa människor som besökt en *Anechoic chamber* har beskrivit det som obehagligt, några klarar inte mer än några sekunder, andra har fått hallucinationer. Jag har aldrig haft förmånen att besöka ett sådant rum men fått det beskrivit för mig av andra att det är extremt obehagligt, de har inte klarat av att stanna i mer än några minuter. För att uppleva total tystnad måste du vara död, tystnad existerar inte egentligen, eller är det så att tystnad bara en form av ljud?

Besvärande tystnad. Många med mig har förmodligen upplevt besvärande tystnad. Jag kliver ut från lägenheten, öppnar glasdörren, den smäller igen bakom mig och det metalliska ljudet studsar mot stengolvet och skär in i örat. Ding! Hissdörrarna öppnas med ett släpande, mekaniskt ljud och blottar en tom hiss. Jag ser mig själv i spegelbilden och formerna av min gestalt som blänker i det borstade stålet som omringar mig. Jag trycker på knappen till bottenvåningen, jag börjar vandra nedåt genom våningar. Hissen stannar och en person kliver in. Vi undviker ögonkontakt och tittar på allt utom varandra. Ned i golvet, upp i taket och på displayen som visar våningsnumret. Öronen paralyseras och jag lyssnar inte, jag använder synen mer än hörseln. Tror jag.

Kuslig tystnad. Jag ligger i sängen på mina föräldrars vind som byggts om till ett stort sovrum. På väggen vid sänggaveln där mitt huvud ligger på kudden är det ett stort svart hål till det lilla förvaringsutrymme som ännu inte byggts klart. Det känns som jag kan sugas in i det svarta mörkret. Mamma har berättat att hon känt av ett väsen av en kvinna som är närvarande i huset, en gång en kall andning i hennes nacke och en annan gång vaknade hon till en sång, en kvinnoröst som nynnande; *Laaa La Laaa laa laaaaaa la laaaaa*. Alla sover och det blåser utanför. Det är höst och grenarna i träden slår mot varandra, en gren faller mot marken. Jag föreställer mig två händer som långsamt kommer ut från mörkret och lägger dem stilla på mina axlar. Hjärtat börjar slå hårdare och jag känner mig varm, andningen ökar. Det är så tyst och jag vet att det är tankarna som spökar. Huset knäpper, jag hör snarkningar från våningen under, det är pappa.

Stillhet. Är det kontrasten till det motsatta? Avsaknaden av ljud. Bordet står utskjutet i köket för att alla i sällskapet skulle kunna sitta runt hela bordet. Stolarna står kvar där, utskjutna men utan gästerna kvar. Jag hörde precis porten smälla igen ut mot gatan och jag står kvar ensam. Ljusen brinner fortfarande och jag släcker dem. Vinglasen är lite suddiga av alla fingeravtryck, i botten en mörk pöl kvar ifrån det röda vinet. Tallrikarna står på diskbänken i pelare. Ett metalliskt ljud från kranen som läcker, droppar som faller kontinuerligt. Smulor ligger utspridda. Jag hör steg i gruset utanför, en person kliver in i en personbil, backar bakåt så gruset knastrar och kör sedan iväg.

Jag har tänkt på innebörden av tystnad, hur kan en förklara tystnad?
Är det när musiken är avstängd?
När människor slutat prata?
När tvättmaskinen och diskmaskinen har diskats klart?
Är det när jag är tyst?
Är det sent på natten när det inte är någon trafik mer?
Är det ett ljud?

Jag lägger mig till rätta, en dörr smäller igen på avstånd. Ovanför mig ett rytmiskt ljud. Ett föremål släpas mot ett trägolv, fram och tillbaka. Något hårt som skrapar mot golvet. Ett konstant ljud av elektronik runt om. Det dunkar, blir tyst. Ljudet igen, ett längre drag på golvet, och dunkande ljud, något som faller mot trägolvet precis ovanför mitt huvud. Jag försöker vara tyst, min mage bubblar, och min hals gör lite ont och måste därför svälja då och då. Jag hör mina kroppsljud så tydligt i hörlurarna, försöker vara tyst igen. Ljudet av det skrapande ljudet mot trägolvet. Vad är det för något? En smäll på avstånd uppifrån, ljudet ekar genom rummet. Mina andningar. Elektroniken, tror det är kylskåpet utanför.
FFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFF. En fågel kvittrar.

- *Beskrivning ljudinspelning Stensberggata 15, 6:08 min*

Efter att ha spelat in ljud regelbundet under sommaren och våren hade jag byggt upp en liten samling av inspelningar. Till sist var det en inspelning jag tyckte om allra mest, det lät inte som ett ljud jag från början hade föreställt mig utan detta ljud innehöll mer aktivitet.

Under inspelningen försökte jag att andas så tyst som möjligt, undvika att svälja, inte röra på kroppen så att skelettet knakar. Detta i motsats till de första sekunderna av klippet då jag var oförsiktig och inte brydde mig om de ljud som uppstod då jag lade mig till rätta i sängen och försökte hitta en bra position. Tygen prasslade och jag andades lite högre. Det var inte så viktigt om jag lät just då för jag hade tänkt att det senare skulle kunna klippas bort, istället valde jag att behålla hela klippet i sin helhet.

Idén var att ljudinspelningen skulle skrivas ned i noter. En skriftlig tolkning av originalinspelningen. Från början var det tänkt att en kompositör som kunde läsa och skriva noter skulle utföra detta arbete. Flera personer hade dock nämnt för mig att det finns program som enkelt kunde omvandla ljud direkt till noter men jag hade ingen aning om hur lätt det skulle vara att få tag på. Jag hittade ett program som jag laddade ned, gjorde om filen till en HDMI-fil och stoppade sedan in filen i programmet, ut kom en väldigt digitaliserad tolkning av orginalljudet. Jag hade nu lämnat ifrån mig materialet, för mig var noterna koder på ett papper som jag inte begrep och jag tyckte om att inte ha full kontroll längre. Nästa steg var att överlämna noterna till en sångare att tolka.

Efter att observerat på Operahögskolan hade jag hittat en sångerska som jag hade en bra dialog med och som tyckte att projektet var spännande. Mina instruktioner till henne var att sjunga noterna rakt igenom så gott hon kunde. Hon fick sjunga på vilket sätt hon själv tyckte kändes passande och det var viktigt för mig att hon visste att framförandet av noterna alltid skulle förbli hennes personliga tolkning. Hon fick veta att noterna kommer ifrån en ljudfil som inte var instrumentellt utan vanligt ljud, men fick inte lyssna till den ursprungliga ljudfilen innan eller efter framförandet.

En vecka innan inspelning skulle ta rum slets hennes röst tyvärr ut och med adrenalinpåslag kontaktade jag alla sångare hon kunde hitta i sitt kontaktnät. Tillslut fick jag tag på en annan sångerska som ställde upp, Eldrid studerar master i klassisk sång på NMH, Norges musikkhøgskole. Jag fick höja upp tonarten rejält för att hon skulle klara och vilja sjunga noterna. Hennes tolkning spelades in med ljud och video-inspelning samt utan publik på en scen på skolan. Det var spännande att för första gången få höra hur hennes utförande skulle låta och jag hade ingen aning om hur resultatet skulle komma att se ut.

Allt var riggat på scenen och Eldrid gick fram till mikrofonen och började sjunga rena toner, aaaaaaaa och oooooo, långa toner som omformades på olika sett. Det var väldigt vackert men med en viss skevhet som jag uppskattade. Jag tittade på videon många gånger veckorna som följde efter inspelningen, lyssnade och tittade. Jag var förtrollad av videon och henne, av hennes närvaro och koncentration. Men efter att jag haft samtal med andra personer insåg jag att videon tog över ljudet, allt för stort fokus hamnade på hennes gestalt än av sången som var viktigast.

Översättningarna mellan det riktiga ljudet, det mitt öra tolkar, den teknik jag använde, noteringsprogram, noter, sång, teknik som tar upp sång, högtalare – allt detta är ett led av översättningar från ljud till en sista tolkning.

Originalljudet i rummet och tolkningen av ljudet i form av sång, början och slut, dessa är de två utgångspunkter jag vill lägga fokus på när jag senare skall presentera verket. Ta in rummet samt lyssna till ljudet av sången.

